

Sygn. akt III AUa 428/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 lipca 2016 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Lucyna Ramlo (spr.)
Sędziowie:	SSA Jerzy Andrzejewski SSA Grażyna Czyżak
Protokolant:	stażysta Anita Musijowska

po rozpoznaniu w dniu 8 lipca 2016 r. w Gdańsku

sprawy J. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

od wyroku Sądu Okręgowego w Toruniu IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 7 stycznia 2016 r., sygn. akt IV U 1545/15

1. oddala apelację;
2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. na rzecz J. K. kwotę 360,00 (trzysta sześćdziesiąt 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Grażyna Czyżak SSA Lucyna Ramlo SSA Jerzy Andrzejewski

Sygn. akt III AUa 428/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 12 sierpnia 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 748 ze zm.) oraz § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze

(Dz. U. z 1983 r., Nr 8, poz. 43 ze zm.), po rozpatrzeniu wniosku z dnia 29 lipca 2015 r., odmówił J. K. prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

J. K. w odwołaniu od powyższej decyzji zażądał jej zmiany poprzez przyznanie mu emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, wskazując, że pracował w warunkach szczególnych w Z. R. w D. od 15 lipca 1976 r. do 31 maja 1993 r. jako traktorzysta i kombajnista.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie podtrzymując dotychczasowe stanowisko w sprawie.

Sąd Okręgowy w Toruniu - IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 7 stycznia 2016 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy J. K. prawo do emerytury od 1 lipca 2015 roku (pkt 1) oraz nie stwierdził odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (pkt 2), sygn. akt IV U 1545/15.

Sąd Okręgowy orzekł w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne.

J. K. urodził się (...)

W dniu 29 lipca 2015 r. J. K. wystąpił z wnioskiem o przyznanie prawa do emerytury. W chwili złożenia wniosku i wydania decyzji był członkiem otwartego funduszu emerytalnego i złożył wniosek o wykreślenie z funduszu i przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa.

W dniu 12 sierpnia 2015 r. organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję.

W toku aktywności zawodowej ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracował od 15 lipca 1976 r. do 31 maja 1993 r. w Państwowym Gospodarstwie Rolnym w G.Z. (...) na stanowisku traktorzysty.

Praca ubezpieczonego polegała na wykonywaniu prac rolniczych za pomocą traktorów, bronowaniu, nawożeniu, opryskach, kopaniu buraków, koszeniu i zwózce kukurydzy, podorywce, orce, siewie. W czasie żniw wnioskodawca jeździł kombajnem.

W okresie zimowym J. K. za pomocą traktora dokonywał prac transportowych, przewozu zboża do mieszalni pasz i buraków do cukrowni, a także kiszonek i piasku do PGR-u. Ponadto do jego obowiązków należało odśnieżanie. Miał przypisany ciągnik, a w razie awarii przesiadał się na inny.

A. J. był zatrudniony w Państwowym Gospodarstwie Rolnym w G.Z. (...) w okresie od 4 kwietnia 1975 r. do 31 maja 1993 r. jako traktorzysta.

F. W. był zatrudniony w Państwowym Gospodarstwie Rolnym w G. Z. (...) w okresie od 9 marca 1970 r. do 31 maja 1993 r. jako traktorzysta.

Sąd Okręgowy wskazał, że powyższy stan faktyczny ustalono na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach sądowych, w tym w aktach organu rentowego, a także zeznań świadków A. J. i F. W. oraz dowodu z przesłuchania ubezpieczonego.

Sąd I instancji dał wiarę dowodom z dokumentów, gdyż były jasne, pełne, rzetelne, a nadto żadna ze stron nie kwestionowała ich autentyczności i mocy dowodowej, a także nie budziły one wątpliwości Sądu.

Sąd w pełni dał wiarę również zeznaniom świadka A. J. i F. W. oraz wnioskodawcy co do charakteru wykonywanych

przez wnioskodawcę czynności w Państwowym Gospodarstwie Rolnym w G. Z. (...), gdyż zeznania te były spontaniczne, szczerze, wzajemnie zgodne i spójne. Świadkowie ci pracowali razem z ubezpieczonym w spornym okresie, dlatego też mieli niewątpliwie bardzo dobre rozeznanie odnośnie do charakteru czynności wykonywanych przez ubezpieczonego.

Przechodząc do rozważań merytorycznych Sąd Okręgowy wskazał, że prawo do wcześniejszej emerytury z tytułu zatrudnienia w warunkach szczególnych reguluje art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 748 ze zm.), zgodnie z którym ubezpieczonym urodzonym po 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku – w przypadku mężczyzn - 60 lat, jeżeli w dniu 1 stycznia 1999 r. spełnili łącznie niżej wymienione warunki:

- osiągnęli okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 25 lat,
- posiadają co najmniej 15 – letni okres wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, a nadto:
  - nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego, a w przypadku przystąpienia złożyli wniosek o wykreślenie z funduszu i przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa.

Stosowne regulacje w przedmiocie wieku emerytalnego, rodzajów prac lub stanowisk oraz warunków, na podstawie których przysługuje prawo do wcześniejszej emerytury znajdują się w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Natomiast wykazy prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze zostały zawarte w wykazach A i B stanowiących załącznik do ww. rozporządzenia. Nadto w § 1 ust. 2 tegoż rozporządzenia w przedmiocie sprecyzowania stanowisk pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach ustawodawca odsyła do odpowiednich przepisów resortowych.

Sąd Okręgowy stwierdził, że istotny w niniejszej sprawie jest również § 2 ust. 1 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., w myśl którego okresami pracy uzasadniającymi prawo do wcześniejszej emerytury są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, ustalonym dla danego stanowiska. Pod pojęciem pracy wykonywanej stale należy rozumieć pracę wykonywaną na danym stanowisku pracy, zgodnie z rozkładem czasu pracy i w pełnym wymiarze czasu pracy, ustalonym dla danego stanowiska. W związku z powyższym nie będzie uznawana za taką pracę praca wykonywana, np. w połowie wymiaru czasu pracy lub tylko kilka lub kilkanaście dni w miesiącu.

W sprawie poza sporem była okoliczność, iż J. K. osiągnął z dniem 17 sierpnia 2014 r. przewidziany przepisami prawa wiek emerytalny oraz że posiada wymagany staż ubezpieczeniowy. Organ rentowy w celu ustalenia uprawnień do emerytury uwzględnił na dzień 1 stycznia 1999 r. 25 lat, 2 miesiące i 27 dni okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 5 lat i 7 miesięcy okresów stażu pracy w warunkach szczególnych. Organ rentowy nie kwestionował także tego, że ubezpieczony był członkiem otwartego funduszu emerytalnego oraz złożył wniosek o wykreślenie z funduszu i przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa.

Istota sporu w niniejszym postępowaniu koncentrowała się natomiast wokół ustalenia, czy praca świadczona przez J. K. od 15 lipca 1976 r. do 31 maja 1993 r.

w Państwowym Gospodarstwie Rolnym w G. Z. (...) była pracą

w szczególnych warunkach, a w konsekwencji czy wnioskodawca spełnił ostatnią przesłankę do przyznania prawa do wcześniejszej emerytury.

Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z § 2 ust. 2 ww. rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. okresy pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac

w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik

do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia lub w świadectwie pracy. Organ rentowy, rozpoznając wniosek w sprawie prawa do emerytury z tytułu zatrudnienia

w szczególnych warunkach, może uwzględnić wyłącznie te okresy pracy w szczególnych warunkach, które zostały udowodnione na podstawie powyższego dokumentu bądź zaświadczenia stwierdzającego charakter i stanowisko pracy w warunkach szczególnych

w określonych okresach. Dokumenty te są dla organu rentowego wiążące nie tylko

w pozytywnym, ale i w negatywnym tego słowa znaczeniu. Oznacza to, że z jednej strony przedłożone zaświadczenie jest dowodem na fakt wykonywania przez zainteresowanego pracy w szczególnych warunkach, a z drugiej strony brak takiego zaświadczenia,

czy nieprawidłowo wypełnione, uniemożliwia ustalenie tej okoliczności za pomocą innych środków dowodowych.

Niemniej w powyższym wypadku – braku bądź zakwestionowania przez organ rentowy powyższych środków dowodowych – zainteresowany może dochodzić ustalenia tych okoliczności w postępowaniu sądowym, w którym w myśl art. 472 i 473 k.p.c. powyższe obostrzenia nie obowiązują. Sąd nie jest bowiem związany środkami dowodowymi określonymi dla dowodzenia przed organem rentowym. W postępowaniu o świadczenie emerytalno – rentowe dopuszczalne jest – jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale z 27 maja 1985 roku (III UZP 5/85) – przeprowadzenie przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych dowodu z zeznań świadków na okoliczność zatrudnienia w szczególnych warunkach lub

w szczególnym charakterze, jeżeli zainteresowany wykaże, że nie może przedstawić zaświadczenia zakładu pracy z powodu jego likwidacji lub zniszczenia dokumentów dotyczących zatrudnienia. Okres pracy w warunkach szczególnych można również ustalić

w postępowaniu sądowym na podstawie akt osobowych pracownika (umowy o pracę, świadectwa pracy, angaży, innych dokumentów). Zaliczenie nieudokumentowanych, spornych okresów pracy w szczególnych warunkach do stażu pracy uprawniającego

do wcześniejszej emerytury wymaga przy tym dowodów niebudzących wątpliwości, spójnych i precyzyjnych.

Sąd Okręgowy zwrócił także uwagę na treść § 19 ust. 1 rozporządzenia, który stanowi, iż przy ustalaniu okresów pracy, o których mowa w § 2, uwzględnia się również okresy takiej pracy (służby), wykonywanej przed dniem wejścia w życie rozporządzenia. Zgodnie zaś

z przepisem § 19 ust. 2 rozporządzenia prace dotychczas zaliczone do I kategorii zatrudnienia w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 4 maja 1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia (Dz. U. z 1979 r. Nr 13, poz. 86 i z 1981 r. Nr 32, poz. 186) uważa się za prace wykonywane w szczególnych warunkach, o których mowa w § 4. Przepisy te mają znaczenie w sytuacji pracy wykonywanej w szczególnych warunkach przez dniem wejścia w życie rozporządzenia, co miało miejsce w niniejszej sprawie, gdyż wnioskodawca twierdził, iż pracował w szczególnych warunkach już od 15 lipca 1976 r.

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania prawne Sąd I instancji podkreślił,

że zasadniczo praca traktorzysty i kombajnisty należy do stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach. Jest ona wymieniona w wykazie A Dział VII „W transporcie i łączności” pod pozycją 3 „Prace kierowców ciągników, kombajnów

lub pojazdów gąsienicowych” załącznika nr 1 do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (Dz. U. 1983 r., Nr 83, poz. 43). Ponadto jest ona wymieniona w Wykazie A, dziale VIII, poz. 3 pkt 1 załącznika nr 1 do zarządzenia nr 16 Ministerstwa Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 31 marca 1988 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.Urz.MRiRW z 1988, poz. 2, nr 4).

Sąd miał na uwadze, że Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 grudnia 2013 r. (sygn. akt I UK 172/13) stanął na stanowisku, że praca traktorzysty może być uznana za pracę w warunkach szczególnych tylko wtedy, gdy pracownik wykonywał wyłącznie prace transportowe, a nie prace rolnicze, jako że to stanowisko pracy zostało umieszczone w dziale „W transporcie i łączności”. Tym niemniej Sąd orzekający w niniejszej sprawie nie podzielił tego poglądu, stwierdzając, że praktycznie wszyscy traktorzyści zatrudnieni w jednostkach gospodarki uspołecznionej, wykonywali przede wszystkim dwa rodzaje prac – polowe i transportowe, jedynie okazjonalnie zajmując się innymi pracami jak np. odśnieżanie dróg. Wynikało to z chęci jak najbardziej racjonalnego wykorzystania zatrudnionych na tych stanowiskach pracowników i użytkowanego przez nich sprzętu. Oczywiście jest bowiem, że traktor jest maszyną rolniczą, przystosowaną do wykonywania różnorodnych prac polowych, za pomocą różnorodnych maszyn rolniczych przyczepianych do niego. Pojazd ten charakteryzuje się bardzo dużą mocą silnika i niewielką prędkością maksymalną, co automatycznie powoduje, że kiepsko sprawdza się w transporcie i wykorzystywanie go w takim charakterze jest co do zasady mało ekonomiczne. O ile jeszcze, jeżeli chodzi o transport na krótkie dystanse, korzystanie z tego typu maszyn może być uzasadnione, to w przypadku tras dłuższych - już nie. Traktor jest nieekonomicznym środkiem transportu, gdyż z jednej strony nieefektywnie wykorzystywany jest czas kierowcy, który zamiast kilku kursów, wykonuje zaledwie jeden, a z drugiej zaś strony zużycie paliwa jest większe niż w przypadku samochodu ciężarowego, co jest konsekwencją bardzo dużej mocy silnika traktora i niskiej prędkości maksymalnej. Tym niemniej w realiach gospodarki realnego socjalizmu wykorzystywanie ciągników do transportu było racjonalne, gdyż po pierwsze dzięki temu traktorzyści także w okresach, gdy nie było prac rolnych (przede wszystkim chodzi o okres zimowy) mieli zajęcie, a po drugie - często była to jedyna możliwość wykonania określonych usług transportowych na rzecz wsi, jako że przedsiębiorstwa świadczące tego typu usług na rzecz terenów wiejskich, dysponowały dalece niewystarczającą ilością samochodów ciężarowych. Natomiast kwestia, czy taki transport był racjonalny z punktu widzenia ekonomii, w ramach ówczesnego ustroju gospodarczego, nikogo przesadnie nie interesowała.

Z powyższych względów – jako że zdecydowana większość traktorów była wykorzystywana w rolnictwie – niemal wszyscy traktorzyści pracowali wykonując przede wszystkim prace polowe, a jedynie w okresach niewykonywania prac polowych, prace transportowe. Dlatego też, gdyby podzielić pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w ww. wyroku, należałoby uznać, że praktycznie żaden traktorzysta nie pracował w szczególnych warunkach, skoro nie wykonywał wyłącznie prac transportowych.

Sąd okręgowy zauważył, że w wykazie A ww. rozporządzenia w Dziale VII „W transporcie i łączności” pod pozycją 3 wymienione są „Prace kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych”. Mając w pamięci powyższy pogląd Sądu Najwyższego można sobie wyobrazić, że istniał jakiś traktorzysta, który wykonywał wyłącznie prace transportowe, gdyż zajmował się np. przewozem kruszywa w kamieniołomie za pomocą ciągnika z przyczepą i którego zgodnie z ww. poglądem można by uznać za osobę pracującą w szczególnych warunkach. Tym niemniej, jeżeli chodzi o kolejne stanowisko pracy wymienione w tym przepisie - „kierowca kombajnów”, to tutaj taki proces myślowy jest niemożliwy. Bowiem nie sposób sobie wyobrazić osoby wykonującej wyłącznie prace transportowe za pomocą tego urządzenia, gdyż kombajn ze swej natury nie nadaje się do wykonywania innych czynności poza zbieraniem określonych kategorii plodów rolniczych z pola. To z kolei prowadzi do wniosku, że nie można wąsko uzależniać możliwości zaliczenia pracy na danym stanowisku od tego, czy jej charakter pokrywa się z nazwą działu czy też nie, gdyż jak widać chociażby na powyższych przykładach, umiejscawianie

niektórych stanowisk w treści ww. rozporządzenia miało charakter arbitralny. Nie sposób ustalić, dlaczego praca kombajnisty została umieszczona w dziale Dziale VII „W transporcie i łączności”, skoro kombajnista nie zajmuje się ani transportem, ani łącznością. Zresztą samo łączenie w ramach jednego działu „transportu” i „łączności”, które to branże nie mają ze sobą absolutnie nic wspólnego, świadczy o daleko posuniętej dowolności odnośnie projektowania struktury tego aktu. Choć z drugiej strony można uznać, że ustawodawca umieścił pracę traktorzysty w dziale dotyczącym transportu mając na uwadze okoliczność, że traktorzysta wykonywać może zarówno prace transportowe, jak i rolnicze, a umieszczenie tego samego stanowiska w dwóch różnych działach, byłoby sprzeczne z zasadami techniki prawodawczej. Gdyby istotnie ustawodawca chciał uznać za pracę w warunkach szczególnych jedynie pracę traktorzystów pracujących wyłącznie w transporcie, to z pewnością stanowisko to nie zostałoby ono umieszczone w treści zarządzenia nr 16 Ministerstwa Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 31 marca 1988 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.Urz.MRiRW z 1988, poz. 2, nr 4), gdyż nie ulega wątpliwości, że w zakładach pracy podlegających temu ministrowi, wszyscy traktorzyści wykonywali przede wszystkim prace rolnicze

Poza tym Sąd Okręgowy wskazał że szkodliwość pracy traktorzysty w żaden sposób nie jest uzależniona od tego, czy wykonywał on prace rolnicze, czy transportowe. Praca traktorzysty, dlatego jest szkodliwa dla zdrowia – i to było powodem uznania jej za pracę

w warunkach szczególnych – że traktorzysta w trakcie jej wykonywania jest poddawany przez cały czas pracy silnika bardzo silnym wibracjom, które w dłuższej perspektywie czasowej mają niewątpliwie negatywny wpływ na zdrowie człowieka. Poza tym ówczesne ciągniki nie dysponowały klimatyzacją (i nie zawsze ogrzewaniem), a ich kabiny bardzo nierzadko bywały nieszczelne (o ile w ogóle je miały), przez co traktorzysta był narażony

na upał latem i chłód zimą, a w razie braku kabiny nie był chroniony nawet przed opadami, czy kontaktem z kurzem i pyłem. Można wręcz zaryzykować twierdzenie, że wykonywanie prac polowych było bardziej szkodliwe dla traktorzysty, niż wykonywanie prac transportowych, gdyż w ich ramach zajmował się także opryskami, co również należy uznać za czynność niebezpieczną i szkodliwą dla zdrowia. Sąd Okręgowy podzielił zatem i uznał jako własne stanowisko wyrażone przez Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 5 marca 2013 r. (III AUa 1163/12, LEX nr 1293638), które w pełni oddaje istotę i charakter instytucji emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Orzeczenie to bierze pod uwagę

i ocenia w sposób należyty pracę kierowców ciągników i kombajnów pracujących

w Spółdzielniach Usług Rolniczych jako pracę w szczególnych warunkach. Zgodnie z tym poglądem prace kierowców ciągników i kombajnów zostały zaliczone do prac wykonywanych w szczególnych warunkach, czyli prac o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości i wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne bądź otoczenia.

W ocenie Sądu Okręgowego zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwolił ustalić, iż w okresie zatrudnienia w Państwowym Gospodarstwie Rolnym w G. Z. (...) od 15 lipca 1976 r. do 31 maja 1993 r. (16 lat, 10 miesięcy i 17 dni) wnioskodawca wykonywał stale i pełnym wymiarze czasu pracę traktorzysty i kombajnisty, która była pracą w warunkach szczególnych. Oznacza to, iż uwzględniając okres 5 lat

i 7 miesięcy zaliczony przez organ rentowy, ubezpieczony wykazał łącznie 22 lata, 5 miesięcy i 17 dni pracy w warunkach szczególnych, zgodnie z art. 32 ust. 1a pkt. 1 ustawy

o emeryturach i rentach z FUS. Tym samym ubezpieczony spełnił ostatnią przesłankę

do przyznania mu emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach i jego odwołanie należało uwzględnić.

Stąd też Sąd Okręgowy – na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. – zmienił zaskarżoną decyzję

i przyznał J. K. prawo do emerytury poczynając od dnia 1 lipca 2015 r.

tj. od pierwszego dnia miesiąca, w którym złożył on wniosek o przyznanie emerytury, zgodnie z art. 129 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (punkt 1 wyroku).

Mając na uwadze, że ustalenie faktycznych warunków pracy mogło zostać poczynione dopiero na etapie postępowania sądowego na podstawie dowodów, którymi organ rentowy nie dysponował, Sąd Okręgowy nie stwierdził odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji na podstawie art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS (punkt 2 wyroku).

Apelację od wyroku wywiódł pozwany organ rentowy, zaskarżając je w całości i zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez: błędną wykładnię art. 184 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 748 ze zm.) oraz § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8. poz. 43 ze zm.) poprzez przyznanie wnioskodawcy J. K. prawa do emerytury od dnia 1 lipca 2015 r., mimo braku wymaganych 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W uzasadnieniu apelacji podniesiono, że pozwany nie zgadza się ze stanowiskiem zaprezentowanym przez Sąd Okręgowy w Toruniu. Ustawodawca stanowisko kierowcy ciągnika wymienił w dziale VIII załącznika do rozporządzenia z dnia 7.02.1983 r. -

w transporcie i łączności, a nie w dziale X - w rolnictwie i przemyśle rolno-spożywcym.

W ocenie pozwanego nie można przyjmować, że ustawodawca - tworząc wykaz prac na poszczególnych stanowiskach określonych branż - zdał się tu na przypadek lub pozostawił kwestię zaliczenia pracy na określonym stanowisku do dowolnej oceny organu rentowego lub sądu. Przeczyłoby to założeniu racjonalnego ustawodawcy. Dlatego nie można przyjąć, że praca kierowcy ciągnika wykonywana w zakładach pracy spoza resortów transportu lub łączności (np. w rolnictwie lub chemii) była pracą w szczególnych warunkach uprawniającą do wcześniejszej emerytury.

W odpowiedzi na apelację ubezpieczony wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od organu rentowego na swoją rzecz kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego organu rentowego nie zasługuje na uwzględnienie.

Przedmiotem sporu między stronami było, czy wnioskodawca J. K. spełnił kumulatywne przesłanki warunkujące nabycie prawa do emerytury w wieku obniżonym, przewidzianej w art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach

i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227

ze zm.) w zw. z art. 32 tej ustawy, a w szczególności - czy w okresie zatrudnienia

w Państwowym Gospodarstwie Rolnym w G. Z. (...) od 4 kwietnia 1975 r. do 31 maja 1993 r. wnioskodawca wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracę w warunkach szczególnych na stanowisku traktorzysty.

We wskazanym powyżej zakresie Sąd Okręgowy przeprowadził stosowne postępowanie dowodowe, a w swych ustaleniach i wnioskach nie wykroczył poza ramy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów wynikające z przepisu art. 233 k.p.c.,

nie popełnił też uchybień w zakresie zarówno ustalonych faktów. Podkreślić przy tym należy, iż stan faktyczny nie był między stronami sporny, a pozwany organ rentowy nie podnosił w apelacji żadnych zarzutów naruszenia prawa procesowego.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny zaakceptował w całości ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, traktując je jak własne, nie widząc w związku z tym konieczności ich ponownego szczegółowego przytaczania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., I PKN 339/98, OSNP 1999, nr 24, poz. 776).

Sąd odwoławczy w pełni podziela także ocenę prawną, jakiej dokonał Sąd pierwszej instancji, uznając ją za wyczerpującą, a tym samym nie ma potrzeby powtarzania w całości trafnego wyводу prawnego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2006 r., IV CK 380/05, LEX nr 179977; z dnia 16 lutego 2005 r., IV CK 526/04, LEX nr 177281).

Wyrok Sądu I instancji nie narusza przepisów prawa materialnego. W rozpoznawanej sprawie skarżący zarzucił niewłaściwe zastosowanie art. 184 oraz art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze poprzez błędne zakwalifikowanie prac wykonywanych przez wnioskodawcę w spornym okresie jako prac wymienionych w wykazie A, dział VIII prace: „W transporcie i łączności”, poz. 3: „Prace kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gaśnicowych” - załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Stanowisko swoje skarżący motywował tym, że nie może zostać uznana za pracę w warunkach szczególnych praca kierowcy ciągnika wykonywana w zakładzie pracy spoza resortu transportu lub łączności.

Sąd Apelacyjny w niniejszym składzie podziela w całej rozciągłości i przyjmuje za własne stanowisko wyrażone przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku – III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w wyrokach z dnia 23 stycznia 2015 r., sygn. akt III AUa 940/14, (niepubl.) oraz z dnia 15 kwietnia 2015 r., sygn. akt III AUa 1972/14 (niepubl.), zgodnie z którym charakter pracy kierowcy ciągnika wykonującego wyłącznie transport oraz kierowcy ciągnika wykonującego w pewnych okresach wyłącznie transport, w innych zaś przemiennie transport i prace polowe jest zbliżony i bez znaczenia pozostaje okoliczność, że prace kierowców ciągników ujęte zostały w dziale VIII rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku – w transporcie. Obniżenie wieku emerytalnego niektórym grupom zawodowym uzasadnia się narażeniem tych osób na szybsze niż przeciętne zrealizowanie się emerytalnego ryzyka z powodu wystąpienia w ich zawodach czynników negatywnych (szkodliwych dla zdrowia lub obniżających sprawność psychofizyczną), które doprowadzają do wcześniejszej niż powszechnie utraty sił do wykonywania dotychczasowej pracy. Prawo do emerytury w wieku niższym wynika więc ze szczególnych właściwości wykonywanej pracy, a ta w przypadku traktorzysty, niezależnie od tego, czy wykonuje on prace transportowe, czy polowe, przedstawia się analogicznie.

Sąd apelacyjny miał na względzie, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażany jest pogląd, iż wyodrębnienie prac w wykazie A stanowiącym załącznik do ww. rozporządzenia ma charakter stanowiskowo-branżowy i nie można dowolnie, z naruszeniem postanowień rozporządzenia, wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały one przypisane w akcie prawnym. Jednocześnie jednak Sąd Najwyższy stoi na stanowisku, które Sąd Apelacyjny w pełni akceptuje i podziela, iż „co do zasady przyporządkowanie danego rodzaju pracy do określonej branży ma istotne znaczenie dla jej kwalifikacji jako pracy w szczególnych warunkach, ale nie zawsze wynika ono z funkcjonowania zakładu pracy w określonym resorcie. Może się bowiem zdarzyć, że zakład pracy podległy określonemu ministrowi wykonuje także zadania całkowicie odpowiadające innemu działowi gospodarki, leżącemu w sferze zainteresowania innego ministra” – por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 2014 r. sygn. I UK 337/13 (Lex nr 1458817). W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy wyjaśnił, iż „nietrafne jest stanowisko, zgodnie z którym przy ocenie charakteru stanowiska pracy w ramach zakładu pracy kwalifikującego się do określonej gałęzi przemysłu, należy ściśle posługiwać się stanowiskami wymienionymi w konkretnych działach załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Sąd Najwyższy stwierdził, że praca kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze

całkowitym powyżej 3,5 tony świadczona w ramach przedsiębiorstwa hutniczego nie różni się pod względem jej uciążliwości i szkodliwości dla zdrowia od pracy tego samego kierowcy zatrudnionego w przedsiębiorstwie o profilu stricte transportowym. Brak jest zatem uzasadnionych podstaw, by odmawiać uznania jej za pracę w warunkach szczególnych,

z powołaniem się tylko i wyłącznie na stanowiskowo-branżowy charakter wyodrębnienia prac w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Tego rodzaju wykładnia przepisów § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.

w związku z art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie może zyskać aprobaty jako sprzeczna z celem przepisów dotyczących uprawnienia do obniżenia wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w warunkach szczególnych, którym niewątpliwie jest przyznanie określonych przywilejów pracownikom, którzy przez określony w ustawie czas pracowali na stanowiskach szczególnie uciążliwych dla zdrowia.

Podobne stanowisko przedstawił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 26 marca 2014 r., sygn. II UK 368/13 (niepubl.) wskazując, iż odesłanie w art. 32 ust. 4 rozporządzenia oznacza, że znaczenie prawne ma tylko regulacja dotycząca rodzajów prac i stanowisk oraz warunków zatrudnionych w szczególnych warunkach lub charakterze, a zatem nie działy branżowe gospodarki, jeśli założyć że tego dotyczy egzemplifikacja. Innym słowy, określone stanowisko orzecznictwa o znaczeniu wyodrębnienia stanowiskowo-branżowego w wykazach dla kwalifikacji pracy w szczególnych warunkach ma swoje racje, jednak nie można jednocześnie pomijać, iż to rzeczywista praca w szczególnych warunkach uzasadnia prawo do wcześniejszej emerytury.

Charakter pracy kierowcy ciągnika wykonującego wyłącznie transport oraz kierowcy ciągnika wykonującego w pewnych okresach wyłącznie transport, w innych zaś przemiennie transport i prace polowe, w ocenie Sądu Apelacyjnego, nie różni się – polega bowiem na kierowaniu określonym pojazdem mechanicznym. Co więcej praca polowa może być bardziej uciążliwa, gdyż może być wykonywana w znacznie cięższych warunkach niż praca kierowcy wykonującego transport (np. na pochyło umiejscowionych polach i łąkach, na błotnistych terenach, przy użyciu maszyn wytwarzających duży hałas). Przy tej konstatacji, mając na względzie przedstawione wyżej stanowisko orzecznicze w przedmiocie znaczenia wyodrębnienia stanowiskowo-branżowego dla oceny charakteru pracy jako pracy w warunkach szczególnych, nie ma znaczenia, że prace kierowców ciągników ujęte zostały w dziale VIII rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku – „W transporcie”.

Z tego też względu Sąd odwoławczy nie podziela poglądu wyrażonego przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z 3 grudnia z 2013 r., sygn. I UK 172/13 (Lex nr 1467146), w którym Sąd ten zaprezentował stanowisko, iż wykonywanie przez kierowcę ciągnika prac innych niż transportowe – np. polowych wyklucza zaliczenie takiego zatrudnienia do stażu pracy w warunkach szczególnych, gdyż nie są to prace wymienione w wykazie A dział VIII załącznika do rozporządzenia. Podkreślić przy tym należy, iż w dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy nie miał wątpliwości, iż praca kierowcy ciągnika, także wykonującego prace polowe, jest pracą w szczególnym charakterze wymienioną w wykazie A dział VIII poz. 3 załącznika do rozporządzenia (np. wyrok Sądu Najwyższego z 22 października 2013 r. III UK 144/12 Lex nr 1455745). Sąd odwoławczy podziela natomiast stanowisko wyrażone w wyrokach Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 5 lutego 2013 r. III AUa 910/12 (LEX nr 1282799) i z dnia 5 marca 2013 r. III AUa 1163/12, zgodnie z którymi przyjęcie, że tylko kierowcy ciągników, kombajnów i pojazdów gąsienicowych zatrudnieni w firmach transportowych wykonywali pracę w warunkach szczególnych w rozumieniu art. 32 ust. 2 u.e.r.f.u.s., wypaczałoby sens tej regulacji, gdyż te specyficzne pojazdy wykorzystywane są przede wszystkim do określonego rodzaju prac polowych, wojskowych, ziemnych, a nie jako środek transportu.

Dodatkowo wskazać należy, na co zwracał zresztą uwagę Sąd I instancji, iż prawodawca w tej samej pozycji działu VIII obok prac kierowców ciągników wymienił prace kierowców kombajnów lub pojazdów gąsienicowych. Oczywistym jest zaś,

że urządzenie jakim jest kombajn jest maszyną rolniczą wykonującą prace polowe. Zestawienie tych trzech rodzajów prac (kierowca ciągnika, kombajnu i pojazdu gąsiennicowego) łącznie pod poz. 3 działu VIII – w transporcie spowodowane było uznaniem tych prac za prace w warunkach szczególnych właśnie ze względu na samo kierowanie tymi pojazdami, a nie ze względu na wykonywanie takiej pracy wyłącznie „w transporcie” – rozumianym jako „w ruchu publicznym”.

Odnosząc powyższe do realiów przedmiotowej sprawy stwierdzić należy, iż Sąd Okręgowy dokonał prawidłowo kwalifikacji spornego okresu zatrudnienia przez pryzmat prac wymienionych w wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów

z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, uznając iż prace te wykonywane były stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (§ 2 ust. 1 rozporządzenia). Sporny okres zatrudnienia wnioskodawcy w PGR w G. Z. (...) należy uznać jako okres pracy w warunkach szczególnych.

Nie ulega zatem wątpliwości, iż wnioskodawca udowodnił 15 lat pracy

w szczególnych warunkach, a co za tym idzie spełnił wszystkie, konieczne do przyznania wcześniejszej emerytury warunki określone w przepisie art. 32 w zw. z art. 184 ustawy

o emeryturach i rentach z FUS oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego

1983 roku, w związku z czym zasadnym było przyznanie mu prawa do żądanego świadczenia, począwszy od dnia 1 lipca 2015 r.

Mając na uwadze całość powyższych rozważań Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację pozwanego organu rentowego, jak w pkt 1 sentencji.

W pkt 2 sentencji Sąd Apelacyjny zasądził od pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. na rzecz ubezpieczonego J. K. kwotę

360,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym, działając na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z ust. 2 i § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat

za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 1804).

SSA Lucyna Ramlo SSA Jerzy Andrzejewski SSA Grażyna Czyżak